

רש"י הרואה פרק תשיעי ברכות דף נה 143

אמרפא דנחוריה שולטת בהם. ואי דחיל מעינא בישא דילוח לוחזיה אטרפיה דנחוריה דשמאלא. דשמאלא. דופן השמאלי של מוטמו:

עין איה

פג. ואי דחיל מעינא בישא דילוח לוחזיה אטרפיה דנחוריה דשמאליה. כשם שהאדם צריך להגביר כח עצמו שלא יהי מושפע מאחרים יותר מדאי, כן צריך שלא לחפוף להיות יותר מהראוי משפיע על אחרים לאכוף עליהם לקבל את מדותיו, דיעותיו הפרטיות וכיו"ב. וצריך תמיד להיות מסתפק בחופשו הפנימי, שהוא המקור להיות אפשר [=המאפשר] להיות עבד נאמן ליוצרו. אמנם לא יאבה להיות נכנס כ"כ בעומק עולמו הפנימי של חבירו לרעה, כי בזה ירכש לעצמו כשרון של עין רעה, והעין הרעה תוכל להשפיע לרעה על זולתו מחלושי הנפש. אמנם כמה יוכל האדם להגביל את שאיפתו לשליטתו העצמית, הוא בהכירו באמת חסרונות עצמו. ובהיותו יודע תוכן חסרונותיו וחסרון כח השלמתו, יהי טרוד בהשלמת עצמו וימוד לחבירו ג"כ כח של חופש ושליטה במדה הגונה וראויה המביאה לשלום הבריות, וע"י השלום והאהבה מכיר כ"א יותר את הגיוני חבירו, ומתוך כך מתרבה הדעת, והאמת מתבררת, הנזקין מתמעטים. והנה כאשר באמת חכונותיו של אדם ניכרות בפרצופו לטוב ולהפכו, "הכמת אדם תאיר פניו"¹, ו"הכרת פניהם ענתה במ"². וכבר נודע הוא למדי כי יש לחכמים דרך להחיות תכונת איש וערך מוסרו וחכמתו ע"פ פרצופו. עיקר הכרת הפרצוף הוא החוטם, "אין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם"³. וכזוהר⁴ "בחוטמא אשתמודע פרצופא", ובירושלמי יבמות פרק בתרא⁵ "הכרת פניהם ענתה במ" זה החוטם, מאן דבעי דלא מתחכמא (שלא יכירוהו) יהיב אספלני על נחוריה ולא מתחכם. והנה האדם אינו יכול לראות את פרצוף פניו בטבע, רק צדדי החוטם יוכל להסב עליהם את עיניו, וכאשר יש לחוטם ב' צדדים, ימין ושמאל, ראוי ליחש את רישם פעולות הטובות והתכונות הטובות לצד הימין של הכרת הפרצוף, ורושם הפעולות והתכונות הרעות לצד השמאל. ע"כ יהי הרמו המביא לידי מעשה

ע"כ נקראו כל ישראל בשם יוסף, כמו שהעיר ג"כ ה[מה]רש"א [כאן]. ובאמת מפני ההשפעה הגדולה של הכשרון המיוחד של השליטה הפנימית שהוחק¹⁶ בזה יוסף ויצא אל הפועל ע"י נסיונו, שמאז נקראהו בשם צדיק, כרכרי הזוהר¹⁷. אמנם אין די שהכח של השליטה הפנימית יהי רק בערך מושכל אצל האדם כ"א צריך לו ג"כ שיהי מורגש ומוטבע. וכאשר חינוך ההרגשה והטבעיות של קנינים גמורים התלויים ברב פעולות מני ילדות תלויים בחינוך האם, ע"כ באמרו אנא פלוני מורעיה דיוסף קא אתינא, יאמר בר פלניתא ע"ש אמו. וגדולה היא פעולת האמירה עם המעשה המתחש להוראות הנשגבות והקדושות הללו, להפעיל על האדם כח של חזק פנימי מוסרי וטבעי, וממילא ינצל מעין רעה מכל הצדדים, בהיות נפשו מתרוממת לשאיפות גדולות וברורות אצלו, מתייחדות בכל חלקי חייו המפוזרים לכלל גדול ושלם. ע"כ יהיו עולי עין, יותר רוממים מאפשרות שליטת העין וכל השפעה חיצונית נפרזה לרעה. וביותר ביאור וצד כללי, לבד ההתרוממות, גם החפצים הנמוכים יש להם התבצרות בטוחה, מפני היות כבר מרכז חייו, עולמו הפנימי, וממנו ישלח קוים אל עולמו החיצון, מצד ההכרה הברורה של חובתו הגדולה והצודקת. אבל כדגים הללו שבים שמים מכסין עליהם כן [אין] עין הרע שולטת בהם, בזרעו של יוסף, הבאים בכחו ויורשים השפעת קדושתו, המתעוררת בכל אחד מישראל מצד כללותו ויחוסו ליוסף, שמורה על גדולת ההשפעה שהשפיעה עליהם מדתו של יוסף הצדיק, להכיר את הגבורה הפנימית הבאה באמת ע"י נסיון כביר, שמכניס את האדם בכלל "גבורי כח עושי דברו"¹⁸, כדאמרינן בקדושין¹⁹ "כגון רבי צדוק וחביריו", אותם הקדושים הנוחלים מדתו של יוסף הצדיק, שמכירים הוד הגבורה הפנימית, והם ע"י גבורים בעבודת יוצרם, עושים דברים לשם פעלם ומדברים בהם לשמן²⁰.

16. עיין בראשית לג, יא. 17. בראשית, מה, א. וישב, קפט, ב. 18. תהלים קג, כ. 19. מ, א. 20. נדרים סד, א. פג. 1. קהלת ח, א. 2. ישעיה ג, ט. 3. יבמות קכ, א. 4. נשא, קל, א. ועיין מאמרי הראיה, ח"ב, עמ' 431. 5. פט"ז, ה"ג.